

מעדני כת

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת תרומה תשפ"ב שנה שלישית גליון 125

בענין אם נמצא בשבת שהקדירה שע"ג האש אינו חם בשיעור שיכול להתבשל

המקום שמבשלים, אף שנמצא לבסוף שלא היה מונח ע"ג האש, מ"מ לא נחשב כנתינה מתחילה, דהא ודאי לא הסיח דעתו מבישולה, ואף מקומה מוכחת שהוא במקום שאין מניחין שם בגמר הבישול שהרי הקדירה מונחת על המקום שמבשלים שם.

וכע"ז כ' בספר מנחת שלמה ח"ב סל"ד אות י"ז דמי שחימם מע"ש את התבשילים והניח ע"ג הכיסוי שע"ג האש, ושכח להדליק את האש, והרגיש בכך בשבת, אם הקדירות מבושלות כל צרכן ועדיין הן חמות, מותר ליטלם ולהעבירם לאש גרופה וקטומה של אחד השכנים, דכיון שכל מונתו והתעסקותו היתה להניח על האש רק שכח להדליקה אין זה סילוק כלל, והוא כמושג"ת.

אמנם יעוי' בספר אורחות שבת ח"א פ"ב הערה פ"ב שהביאו ששמעו ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל דאם כבתה האש בשבת אין להעביר את הקדירה לאש אחרת, דחשיב שבטלה השהיה הראשונה, [אם לא שהפח או הפלטה עדיין לא נצטננו ואפשר לחמם עליהם איזה דבר מאכל או מותר להעביר את הקדירה לאש אחרת]. ולפ"ז ה"נ בנידון המנחת שלמה וכן בנידון דידן אין יכול להעביר את התבשיל לקדירה אחרת שע"ג האש.

ואפשר דהכא עדיפא לכולי עלמא שהרי הניחה על גבי האש שדלוקה אלא שאין בכוחה לחמם התבשיל ליס"ב להכי אפשר שחשיב כעדיין שהיה הראשונה קיימת ושירי להחזיר הקדירה לכירה אחרת דחשיב כחזרה לכולי עלמא.

יבואר אם בתנאי חזרה אפשר להחזיר קדירה שהיתה על האש מערב שבת לכו"ע

אולם גם לדעת שאר הראשונים דפליגי על הר"ן אין זה ברור דאסור להעביר את הטשולנט לסיר יותר קטן, דהנה הר"ן חידש דאם הקדירה היתה מונחת ע"ג האש בשבת ליכא אסור חזרה, ואין צריך בזה תנאי חזרה, אבל הראשונים פליגי עליו וסוברים דגם בשבת עצמה צריך תנאי חזרה.

ונחלקו האחרונים אם הא דס"ל להר"ן דגם בנטל את הקדירה מהאש בערב שבת מותר להחזירה על האש כשיש תנאי חזרה האם בזה ג"כ פליגי הראשונים ולדידהו אין היתר להחזיר אלא אם כן היתה מונחת הקדירה ע"ג האש בשבת עצמה, או דבזה לא פליגי על הר"ן וכו"ע מודו בזה דשרי.

והנה דעת המ"ב בשעה"צ בס' רנ"ג ס"ק מ"ד דבזה כו"ע מודו דשרי, וכן הוא דעת הפרישה שם סק"ו, והפרי מגדים שם בא"ס ק"ל"ה, אבל החזו"א בס' ל"ז (ס"ק י"ב ד"ה ונראה) סובר דגם בזה לדעת הראשונים דפליגי על הר"ן אסור להחזיר, דאין היתר להחזיר אלא כשהיתה הקדירה מונחת על האש בשבת עצמה, ויעוי' בלבוש סע' ב' דג"כ ס"ל הכי.

וא"כ מאחר דנתבאר דאיכא הכא תנאי חזרה א"כ לדעת השעה"צ וסיעתו לכו"ע מותר להחזיר לקדירה אחרת, אבל לדעת החזו"א יהא אסור להחזיר והעיריני לזה ידידי הגאון ר' מנדל לובין שליט"א.

יבואר דהא דבעי בגמ' בשבת דף ל"ח פינה ממיחם למיחם מהו נקטינן לקולא

עוד יש מקום לדון בנידון הנ"ל, דלכא' היינו הא דבעי בגמ' בשבת בדף ל"ח ע"ב, דבעי רב אשי פינה ממיחם למיחם, והיינו אם נטל את הקדירה מע"ג האש והעביר את התבשיל מתוכה לקדירה ריקנית שלא היתה ע"ג האש, האם מותר להחזיר את הקדירה השניה אל האש הגרופה וקטומה, דאפשר דכיון שקדירה זו לא היתה ע"ג האש חשיב כנתינה בתחילה על האש, או דכיון דהתבשיל היה כבר ע"ג האש נחשב לחזרה ומותר.

אך יעוי' בשער הציון בס' רנ"ג ס"ק מ"ז דכתב שלא הזכיר הדין של פינה ממיחם למיחם שזכר המגן אברהם, משום דבלאו הכי יש דעות שמקילין במיחם שני, עיין בתוספות ור"ן, על כן לפי עניות דעתי פשוט דיש לסמוך על המקילין בבעיא זו, עכ"ד, וא"כ מבואר דלהלכה נקטינן לקולא בבעיא זו, וא"כ שפיר יהא שרי להעביר הטשולנט לקדירה אחרת ולהניחה על גבי כירה.

נשאלתי מאחד, שהיה להם בשבת סיר של טשולנט גדול, ובליל שבת שמו לב שהחלק העליון של הסיר של הטשולנט אינו חם, ובמצב זה אין אפשרות שהטשולנט יבוא לידי חום של יד סולדת, וא"כ קרוב לודאי שהטשולנט יחמין, [דכידוע כשהתבשיל נמצא במצב של חום שאינו יכול לבשל קרוב לודאי שלבסוף הוא יחמין], ושאלו האם אפשר להעביר את הטשולנט לסיר יותר קטן, ועי"ז יש יותר סיכוי שיוכל לבוא לידי יד סולדת, וכך ימשיך להתבשל.

והנה מצד איסור בישול ליכא איסור כלל, דכיון שהטשולנט היה כבר מבושל מערב שבת תו אין בזה איסור בישול, דאין בישול אחר בישול. אך יש לדון כאן משום איסור נתינה בתחילה בשבת. דהנה בשבת יש איסור חזרה, שחכמים גזרו שאף קדירה שהיתה ע"ג האש ומבושלת כל צרכה אם נטלה מע"ג האש אסור להחזירה, ובכלל גזירה זו למידן דכ"ש להניח מתחילה את הקדירה על האש דאסור.

וא"כ יש לדון דכיון שהחלק העליון של הקדירה לא היה חם בשיעור של יד סולדת, וגם אינו יכול לבוא לידי שיעור חום של יד סולדת, א"כ חשיב חלק זה כמי שלא היה מונח ע"ג האש כלל, דהא במקום זה שאין יכול לבוא לידי חום של יד סולדת הרי מותר אפילו לכתחילה להניח שם את הקדירה, דכיון שאינו יכול לבוא שם לידי יס"ב לא גזרו בזה כלל, וא"כ הכא שהחלק העליון לא יכול לבוא לידי חום של יד סולדת לא חשיב שמונח ע"ג האש, וא"כ יהיה אסור להעביר את הטשולנט לסיר יותר קטן, דבזה הוא נותן בתחילה בשבת, ואסרו חכמים לעשות כן.

יבואר מחלוקת הראשונים אם הא דבעי תנאי חזרה הוא גם בהיתה הקדירה ע"ג האש בשבת או רק בהיתה הקדירה ע"ג האש מערב שבת

והנה ראשית דבר דין זה לכא' תלוי במחלוקת הראשונים, דהנה בגמ' בשבת ר"פ כירה מבואר דבתנאים מסויימים התירו להחזיר את הקדירה על האש בשבת, א' שהאש תהא גרופה וקטומה. ב' שלא הניח את הקדירה על גבי קרקע, דאל"כ שוב אין היתר להחזירה. ג' צריך שבשעה שנטל את הקדירה מע"ג האש תהא דעתו להחזירה אל האש.

ודעת רוב הראשונים דהא דהצריכו שלא יניח את הקדירה ע"ג קרקע וכן שיהיה דעתו להחזיר הוא אפילו בנטל את הקדירה מע"ג האש בשבת, אבל דעת הר"ן דכל תנאים אלו נאמרו רק באופן שהקדירה היתה מונחת ע"ג האש מערב שבת ונטלה ממנה בערב שבת וכו' להחזירה בשבת, אבל באופן שנטל את הקדירה מהאש בשבת עצמה הרי זה מותר להחזיר בכל אופן.

והרמ"א בס' רנ"ג סע' ב' הביא את דעת הר"ן, וכ' דטוב להחמיר, אך אם התבשיל נצטנן לגמרי לכו"ע אסור להחזיר, ונחלקו בטעם הדבר, האם משום בישול, או דאם נצטנן חשיב כמי שנותן מתחילה, דהשהיה הראשונה בטלה כבר, ונ"מ בדבר יבש שאין בו בישול, עיי' במ"ב שם ס"ק ס"ח.

יבואר דהקדירה שהניח ע"ג האש אע"פ שאינו חם בשיעור שיכול להתבשל מ"מ לא חשיב כהניח ע"ג קרקע וכן חשיב שדעתו שיהא מונח ע"ג האש

וא"כ לדעת הר"ן ליכא הכא איסור כלל להעביר את הטשולנט לסיר קטן, דהא מערב שבת היה ע"ג האש, וגם עכשיו הוא קצת חם, וא"כ לא הוי נתינה בתחילה בשבת, ואע"פ דבזה מודה הר"ן דבעינן תנאי חזרה שלא יניח ע"ג קרקע וכן שיהיה דעתו להחזיר, מ"מ נראה דהכא אע"פ דחשיב שאינו מונח על האש מ"מ לא חשיב שאין דעתו להחזיר, וכן לא חשיב כמונח ע"ג קרקע, וכדיבואר.

דהנה הטעם שבהניחה ע"ג קרקע אסור להחזיר הוא משום דבזמנם היתה הרגילות להניח את הקדירות שנגמרו בישול על גבי קרקע, וא"כ בזה שמניח את הקדירה ע"ג קרקע חשיב שגמור את בישולו, ושוב כשכא להניח את הקדירה על האש הרי זה כמניח את הקדירה מתחילה על האש שאסור בשבת. אבל הכא שהניח את הקדירה על

בענין מכה אביו ואמו במקום שאינו חייב על הכאת אב האם חייב על הכאת אם

ובענין מכה אביו ואמו טריפה

אבל י"ל דגם אם איירי בעיר שרובה ישראל אכתי איכא למיחש דלמא איז אולא אליו והוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי, ורק משום דרוב בעילות אחר הבעל אמרי' דהאי אביו הוא, א"כ שפיר מוכח מהכא דגם ברובא דליתא קמן אזלינן בתר רובא.

וכעין הא דכתב המנחת חינוך סוף מצוה ר"ס בהא דמקשין שהעולם לחדד התלמידים. דבחולין י"א ע"ב בסוגיא דאזלינן בתר רובא ילפינן ממכה אביו וכו' דילמא לאו אביו הוא, ולמה לא מקשה הש"ס ממקלל ג"כ דילמא לאו אביו הוא, ותירצו דמקלל משכחת לה שמקלל אביו בכל מקום שהוא, ובודאי יש לו אב וחייב. וכן המנחת חינוך דאין דבריהם כלום, דאי לא אזלינן בתר רובא אם כן דילמא אביו גוי ואינו חייב, וזה פשוט. וה"נ הא דילפינן ממכה אביו הוא גם משום דאיכא למיחש דלמא אביו גוי.

יבואר דלגירסת הראשונים בגמ' בחולין דלמא אביו טריפה א"ש דהראיה דאזלינן בתר רוב היא גם מאמו

ובאמת יש גירסא בכמה ראשונים שגרסו בגמ' בחולין הנ"ל דלמא אביו טריפה, עי' תוס' בנדה (דף ב'; ד"ה דאיכא) ובהג"ח שם, ובמדרכי בחולין רמז תרל"ה, ובספר התרומה הל' איסור והיתר ס' ע"ג, ולפ"ז א"ש הא דאמר רב מרי דאתיא ממכה אביו ואמו דגם מאמו איכא ראייה דאזלינן בתר רובא, דלמא אמו טריפה, וכן א"ש הא דמקשין העולם אמאי לא מקשה הש"ס ממקלל אביו דילמא לאו אביו הוא, דהא הוכחת הש"ס היא מהא דלא חיישינן דלמא אביו טריפה, ובמקלל חייב גם על אביו טריפה.

יבואר דמכה אביו טריפה חייב

אך עיקר גירסת הראשונים תמוה, דאמאי אינו חייב על הכאת אביו טריפה, ויעווי' במנחת חינוך מצוה מ"ח אות י"ד דכ' דפשוט שחייב על הכאת אביו טריפה, דהא מבואר בגמ' בסנהדרין דף פ"ו דאפילו לאחר מיתה היה חייב על הכאת אביו אם היה שייך חבורה לאחר מיתה, וא"כ בטריפה ששייך חבורה ודאי דחייב.

ועוד יש להוכיח דחייב על הכאת אביו טריפה, מהא דאיתא בסנהדרין דף פ"ה ע"א דאף אם אביו יוצא ליהרג חייב הוא על הכאתו [באופן שעשה תשובה], וא"כ ה"ה על אביו טריפה חייב על הכאתו.

וכן יש להוכיח מהא דבגמ' בסנהדרין אמרי' דמקלל אביו חמור ממכה אביו דמקלל חייב אף לאחר מיתה, ולא קאמר דחמור גם לענין טריפה דמכה אביו טריפה פטור ומקלל אביו טריפה חייב, ומשמע דחייב על הכאת אביו טריפה.

יבואר סברת הראשונים דס"ל דהמכה אביו טריפה פטור

ובעיקר סברת הראשונים דהמכה אביו טריפה פטור יש לומר, דהנה בגמ' במכות דף ח' ע"ב ס"ד דחובל באביו בשוגג חייב גלות, ומבואר בזה דאיסור הכאת אביו הוא מענין איסור רציחה בכל אדם, דבאביו אף הכאה גרידא חמורה כרציחה, וכלשון הגמ' מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא ואע"פ שבשאר אדם אינו חייב על הכאתו מיתה, מכל מקום באביו ואמו חייב גם על קטלא פלגא, ולפיכך ס"ד דכשם שברציחת כל אדם בשוגג איכא גלות ה"נ בהכאת אביו יאה גלות. ויעווי' בשיעורי ר' שמואל שם אות שמ"א.

וא"כ יש לומר כשם שאינו חייב על הריגת אדם טריפה ה"נ אינו חייב על הכאת אביו טריפה, דהכאת אביו הוי כמו מקצת רציחה, וכיון שהוא טריפה אינו חייב אף על מקצת רציחה שהיא הכאה.

יבואר אם ההורג בעל חי טריפה בשבת חייב משום נטילת נשמה

ובני יקרי הרב הגאון ר' בן ציון שליט"א העירני לומר עוד בסברת הראשונים הנ"ל, דהנה במנחת חינוך [במוסך השבת אות כ"ט – שוחט] מסתפק בהורג בעל חי טריפה בשבת אם חייב משום נטילת נשמה, דכמו דלענין איסור רציחה ליכא איסור בהורג אדם טריפה כיון דהוא גברא קטילא א"כ ה"נ לא יתחייב עליו משום נטילת נשמה, או דלענין שבת שאני וחייב משום נטילת נשמה.

ובאמת כבר נחלקו בזה הראשונים בשבת דף קל"ו ע"א, דבתוס' ר"ד שם הביא בשם הרי"ם ש"ז וז"ל והחובל בין בטרפה בין בבן ח' לא יאה חייב דכמתים דמי דהוצאת נשמה היא ונטילת נשמה לא שייך בהו דמתים הן וההורג אפילו אדם טריפה פטור דגברא קטילא קטל. וה"נ לא שייך בהו חבורה. ואינם נ"ל דבריו כלל. **דטרפה כחי הוא לכל דבריו.**

והא חשיב כרובא דליתא קמן. וכ"כ בשו"ת הגר"י מליסא ס' נ"ז נדפס בסוף ספר מקור חיים עי"ש.

וא"כ שפיר איכא ראייה דאזלינן בתר רוב גם ברובא דליתא קמן, ואה"נ כדאי שיוכל להתחייב על אמו סגי בהך רוב, ואין צריך להא דרוב בעילות הלך אחר הבעל דכדי להתחייב על אמו אין צריך לדעת מי הוא אביו אלא סגי שיש לו אב שאפשר להתחייב עליו, אבל כדי להתחייב על אביו בענין להא דרוב בעילות הלך אחר הבעל. אך יעווי' ברעק"א קמא תשו' ל"ז בסופו דמבואר בדבריו דהך רובא הוי כרובא דליתא קמן.

כתיב ומכה אביו ואמו מות יומת (משפטים כ"א - ט"ו). ובגמ' בחולין דף י"א ע"א איתא מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא, [ובעמוד ב' שם] רב מרי אמר אתיא ממכה אביו ואמו דאמר רחמנא קטליה, וליחוש דלמא לאו אביו, הוא אלא לאו משום דאמרין זיל בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל, ודחי מומאי דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין, ומשני אפילו הכי אין אפוטרופוס לעריות.

יש להעיר בלשון הגמ', דהראיה שרב מרי מביא הוא מהא דחייב על הכאת אביו דדלמא לאו אביו, וע"כ דאזלינן בתר רובא ורוב בעילות אחר הבעל, א"כ למאי הוצרך להוסיף אתיא ממכה אביו ואמו, הא הראיה לא מהא דחייב על הכאת אמו אלא רק מהכאת אביו.

ובפשוטו י"ל, דרב מרי הביא לישנא דקרא דכתיב מכה אביו ואמו, אבל באמת הראיה היא רק ממכה אביו.

אך בספר כרם חמד עה"ת בפרשת משפטים הביא בזה דבר נחמד מהגאון מטשעבין בשם אביו בעל הכוכב מיעקב דהנה ברמב"ם פ"ה מהל' ממרים ה"ט כתב וז"ל אבל בנו מן השפחה ומן העכו"ם אינו חייב לא על אביו ולא על אמו, וכן גר שהורתו שלא בקדושה אף על פי שלידתו בקדושה אינו חייב על מכת אביו וקללתו. ובהל' י' כשם שאינו חייב על אביו כך אינו חייב על אמו, שנאמר ומקלל אביו ואמו את שהוא חייב על אביו חייב על אמו וזה שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו. עכ"ל.

ומבואר דהוקש אמו לאביו ואם אינו חייב על אביו אינו חייב גם על אמו, ומקור דברי הרמב"ם הוא בתורת כהנים בפרשת קדושים פ"ט ה"ב, והנה הא ודאי דאם אביו מת הוא חייב על אמו ולא חשיב שאינו חייב על אביו דלא יליחייב על אמו, דהא מבואר בגמ' בסנהדרין דהא דאינו חייב על הכאת אביו מות הוא משום דאין מוציא חבורה אבל בלא"ה היה חייב א"כ גם לאחר מיתה שפיר חשיב דחייב על אביו אלא שאין את ההיכ"ת שיתחייב עליו כיון שאינו יכול להוציא ממנו דם. אך בלא"ה י"ל דסגי מה שהיה חייב עליו כשהיה חי כדי שיתחייב על אמו. וי"ל עוד דרק אם אינו חייב על אביו אינו חייב על אמו אבל אם אביו לא נמצא לא חשיב שאינו חייב על אביו.

א"כ לפ"ז נמצא דכדי להתחייב על אמו בענין שיוכל להתחייב גם על אביו, דאם אינו חייב על אביו אינו חייב על אמו, א"כ גם הא דחייב על אמו הוא רק משום דאזלינן בתר רובא ואמרי' דהאי אביו הוא וחייב עליו, אבל אם לא ידעין שזה אביו לא היה מתחייב גם על אמו.

יבואר דמכה אמו אע"פ שלא נודע מי הוא אביו חייב על הכאתה

ולכא'ו הדבר תימור, דהא יש לו אב שחייב על הכאתו וקללתו, אלא רק שאינו יודע היכן הוא, ואין זה חשיב שאינו חייב על הכאת אביו, וביותר דברמב"ם שם בריש הל' ט' כתב שתוקי חייב על אמו ואינו חייב על אביו, ויעווי' בכס"מ שם דמש"כ הרמב"ם כשם שאינו חייב על אביו כך אינו חייב על אמו היינו מי שאביו ידוע ואפ"ה אינו חייב עליו אינו חייב על אמו, **לאפוקי שתוקי דטעמא דלא מחייב אאביוהו הוא משום דלא ידעין מנו**, וכ"כ ברדב"ז שם דלא דמי להא דאמרין בסמוך אביו ואמו קלל את שהוא חייב על אביו חייב על אמו ואת שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו דשתוקי חייב הוא על אביו **אלא דלא ידעין מי הוא** אבל גר אף על גב דזה אביו אינו חייב עליו הילכך אינו חייב על אמו. ויעווי' בחינוך סוף מצוה ר"ס שג"כ עמד בזה, וכן ואין להקשות על דרשה זו משתוקי, שחייב על אמו לבדה, לפי שאין האב ידוע וניכר. עכ"ל.

אולם נראה דכוונתו בזה דהא אכתי איכא למיחש נמי דלמא נבעלה לגוי, וא"כ אביו גוי, והיכא שאביו גוי הרי כ' הרמב"ם דאינו חייב על אמו, וא"כ שפיר אמר רב מרי דאתיא ממכה אביו ואמו, דהא אם לא אזלינן בתר רובא איכא למיחש דלמא אביו גוי, ואז גם לא יאה חייב על אמו, ורק משום דאזלינן בתר רובא וידעין מאן אביו מיחייב גם על אמו.

יבואר אם בספק אם אביו גוי אזלינן בתר רובא דאיתא קמן או דליתא קמן

אך העירו על זה, דהא בגמ' שם מבואר דרובא דאיתא קמן ילפינן דאזלינן בתר רובא מדיינים, וממכה אביו מיי"ת למילף דאזלינן בתר רובא גם ברובא דליתא קמן, ואם נימא דאיכא למיחש דלמא אביו גוי, הא אפשר דמייירי בעיר שרובה ישראל והוי רק רובא דאיתא קמן, וליכא ראייה דאזלינן בתר רובא גם ברובא דליתא קמן.

א וחתני יקרי הרה"ג ר' יהושע פאלי שליט"א העיר, דהנה בפרק בתרא דקידושין בדה"ע ג' בסוגיא דרבך תורה שתוקי כשר מבואר ברשב"א ובריטב"א שם דבעיר שרובה ישראל גם היכא דאיכא ספק דילמא אולא איזי לגביה הוי רוב כשרים, משום דהוי כמו רוב צדדים, ספק איזי אול לגבה והוי ודאי מרוב כשרים, ואף אם אולא איזי לגביה מ"מ דילמא מכשר. וא"כ לפ"ז אכתי ליכא ראייה דאזלינן בתר רובא דליתא קמן, דהא בלאו הך רובא דרוב בעילות הלך אחר הבעל איכא רוב דלא נבעלה מגוי, אך יעווי' בשו"ת הגרעק"א תנינא תשו' ס"ז דכ' דהך רוב הוי רובא דליתא קמן, והיינו דהא משום רובא דאיתא קמן לחוד ליכא רוב דאפשר דאולא איזי לגביה אלא דהוי רוב צדדים

ומש"ה שחיטתו מטהרתו משא"כ בבן ח', וכיון דשחיטתו חשובה לטהרו היאך לא תהא חבורתו חבורה, וכו', ואל תביא ראי' מההורגו שפטור משום דבעי' כל נפש והאי כיון דעתיד הוא למות כגברא קטילא הוי, ודוקא לענין זה אבל לכל דבר כחי הוא לכל דבריו שהרי גיטו גט. וה"ה לכל מילי כדפרישית עכ"ל.

ומבואר דנחלקו הריב"ם והתוס' רי"ד אם ההורג טריפה בשבת חייב משום נטילת נשמה, וא"כ לדעת הריב"ם דאין חייב על טריפה בשבת משום נטילת נשמה דכמות הוא חשיב, א"כ ה"נ לענין מכה אביו דאינו חייב אלא במכה שיש בה חבורה אינו חייב בטריפה דכמות הוא חשיב, אבל לדעת התוס' רי"ד שם דרך לענין חיוב רציחה אמרי' דגברא קטילא הוא חשיב, שפיר יש לחייב גם מכה אביו טריפה. ובאמת בדברי המנ"ח יש סתירה דלענין מכה אביו טריפה כ' בפשיטות דחייב ולענין איסור נטילת נשמה בשבת מטריפה כ' להסתפק אם חייב וכנ"ל, וצ"ע.

קושיא משוחט קרבן טריפה בשבת במקום שהיה יכול לראות שחייב חטאת

ויעוי' בראשונים בשבת שם ברשב"א וברמב"ן שהקשו מהא דתנן בפסחים דף ע"א ב' דהשווחט את הטרפה בשבת חייב, דתנן שם שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור, ומבואר דלולא פטורא דבסתר היה חייב על שחיטת טריפה וע"כ דגם על טריפה חייב משום נטילת נשמה.

והנה לענין חובל בחבירו טריפה כ' המנחת חינוך במצוה מ"ט אות י' דכמו דדרשינן בסנהדרין דף פ"ה דאם נגמר דינו להריגה אין חייבין על הכאתו דדרשינן בעמך

הנה בכל התורה קי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר, אך ברציחה חזינן דרוצח בשוגג חייב גלות ואע"פ שהוא אינו מתכוין, וע"כ דברציחה ליכא פטורא דאינו מתכוין, והביאור בזה הוא דבאיסורים שהם לחבירו העיקר בהם הוא התוצאה שלא יעשה כן לחבירו ולא מעשה האיסור ולהכי אין בזה פטורא דאינו מתכוין דמ"מ נעשה הדבר לחבירו, ורק היכא שהאיסור הוא המעשה בזה איכא פטורא דאינו מתכוין, דאין המעשה מתייחס אליו.

ובס' הערות וביאורים למרן הגר"ג שליט"א מכות דף ח' ע"ב הקשה בהא דאמרי' בגמ' שם דלר"ש דאמר חנק חמור מסייף הורג אביו בשוגג אינו חייב גלות, דרך שגגת סייף ניתנה לכפרה אבל שגגת חנק לא ניתנה לכפרה, וההורג את אביו מלבד חיוב רציחה של כל אדם מתחייב בזה גם על הכאת אביו, ומי שנתחייב ב' מיתות נידון בחמורה, ועל הכאת אביו הרי חייב חנק, וא"כ לר"ש דחנק חמור מסייף מתחייב בחנק, ורק שגגת סייף שהיא קלה ניתנה לכפרה אבל שגגת חנק שהיא חמורה לא ניתנה לכפרה.

והקשה דנהי דעל איסור רציחה חייב גם כשאינו מתכוין אבל על איסור מכה אביו מבואר להדיא בתוס' בסנהדרין דף פ"ה ע"א ד"ה ור"ש בסופו דדבר שאין מתכוין מותר בו, וא"כ היכא אמרי' דמכה אביו לא ניתנה שגגתו לכפרה מטעם דהוי שגגת חנק, הא ליכא הכא כלל איסורא דמכה אביו, דהוא אינו מתכוין.

הנה לענין אם בפירות שביעית נוהג בהו מצוות הפרשת בכורים, כתב רש"י בפ' משפטים על הפסוק ראשית בכורי אדמתך תביא וגו', דאף השביעית חייבת בבכורים, ובשפתי חכמים שם כתב וז"ל ובקצת נוסחאות אינו, רק כתיב בכורי אדמתך אדם נכנס וכו', וכ"כ הרא"ם והגור אריה דאין השביעית חייב בבכורים, דאין יכול לומר **ועתה הנה הבאתי וגו' אשר נתת לי**, דהא לו לא נתן, אלא הוא הפקר לכל, עכ"ל.

אמנם בתשב"ץ חלק ב' נשאל אם בכורים נוהג בשביעית וכתב **דרש"י בפרשת משפטים כתב שהשביעית חייבת בבכורים** ונראה מדבריו דקים הגירסא ברש"י, אמנם קשה כנ"ל הא הפירות הם הפקר ואין יכול לומר אשר נתת לי, ובאמת הוא קושיא גדולה על גירסת רש"י שלנו שכתב דהשביעית חייבת בבכורים, שהרי הפירות הם הפקר ואין יתחייבו בבכורים.

והנה במנחת חינוך מצוה צ"א כתב וז"ל והנה הר"מ והרב המחבר סתמו וכתבו דמ"ע להביא ביכורים כו' **נראה דאין חילוק בין שנה לשנה דאפי' בשמיטה חייב בביכורים** דהו"ל לפרוש, ועפירש"י עה"ת פרשה זו בפסוק ראשית ביכורי כו' כת' אף השביעית חייבת בביכורים לכך נא' כו', הרי מפורש בדבריו דאף שנת השמיטה חייב בביכורים ובודאי מצא כן באיזה בריית, וע' באוה"ח פ' תבא ד"ה אשר דכ' בפ' הפסוק דשנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים לפי שאינה שלו אלא מופקרת לכל ע"ש, ולא יזכר כלל מפירש"י שכ' בפירוש להיפוך, ולהוציא דין מפסוק בלי קבלת חז"ל קשה מאוד, ובפרט שהר"מ והרמב"ם סתמו הדברים דנראה שבכ"ע חייב ורש"י כת' להדיא כן, מאן ספין לחלוק עליהם, ומכ"ש בלי ראי' רק מפשט הכתוב, עכ"ל.

יבואר שגם אם פירות שביעית חייבים בבכורים משום שהקרקע של הבעלים ואחר כך זוכה בהפירות

ובספר שם אפרים לבעל הבית אפרים בפרשת משפטים כתב בתו"ד שם דמה שאמרה תורה אשר נתת לי על האדמה קאי שהאדמה שלו היא, ואפשר שאם הפקיר פירות שדהו וחזר וזכה בהם יכול להביא מהם בכורים, וא"כ גם בשביעית שהפירות אלו לא זכה בהם אלא דרך זכ' מהפקר כיון דאדמתו קרינן בי' שפיר יכול

במקוים שבעמך א"כ ה"נ לענין טריפה אין חייבין על הכאתו, דכיון דהולך למות לא מיקרי מקוים שבעמך. אך אין זה ענין למכה אביו, דהא מבואר בגמ' בסנהדרין שם דחלוק הכאת אביו מהכאת חבירו, דעל הכאת אביו חייב אף שאינו מקוים שבעמך, דחייב אף על הכאת אביו היוצא ליהרג, אבל חבירו שיוצא ליהרג אין חייב על הכאתו. וע"כ דלענין מכה אביו לא בעינן מקוים שבעמך. אך יעוי' במנ"ח מצוה ל"ד אות ו' דכ' דאין חילוק בין חובל בבריא לחובל בטריפה דלא מצניז שום חילוק, וצ"ע.

עוד בדברי הרמב"ם דכשאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו האם אמרין הכי באביו רשע ובאביו טריפה

ובעיקר דברי הרמב"ם דכל שאינו חייב על הכאתו וקללתו של אביו אינו חייב על הכאתו וקללתו של אמו, יעוי' במנחת חינוך שנסתפק היכא שאביו רשע דאינו חייב על הכאתו וקללתו אם ג"כ אינו חייב על אמו, וכן בפרי מגדים או"ח ח"א פתיחה כוללת ח"ב אות י"ט.

ויש להסתפק עוד לדעת הראשונים דאינו חייב על הכאת אביו טריפה, היכא שאביו טריפה האם אינו חייב על אמו, ונראה דבזה ודאי חייב על אמו, דהא כשאביו מת נתבאר לעי' דודאי הוא חייב על אמו, וא"כ לדעת הני ראשונים הרי נתבאר דהא דפטור על הכאת אביו טריפה הוא משום דהכאת אביו הוי כמקצת רציחה, ולהכי פטור על הכאת כשהוא טריפה, וא"כ אביו טריפה הרי הוא דומה כמו שמת אביו, וכשם שבמת אביו ודאי דחייב על אמו ה"נ כשאביו טריפה חייב על אמו.

בענין פטור אינו מתכוין במכה אביו

והביא שם שמרן הקה"י צ"ל כתב בזה"ל נראה כמ"ש מע"כ דרציחה שאני אך לא הלאו והאזהרה דרציחה שאני אלא מעשה רציחה שאני שם דין דבר שאינו מתכוין וה"ה לגבי איסור מכה אביו כיון שהיה רציחה אין שם ענינא דדבר שאינו מתכוין מותר וחייב נמי משום מכה אביו כ"נ לפום ריהטא ולעיין אין כוחי אתי ודברי תוס' סנהדרין מיידי בחבלה ולא במיתה ע"ש. עכ"ל.

וצ"ע אם גם לענין איסור שבת נימא הכי, וכגון אם יהרוג בשבת באינו מתכוין האם יתחייב משום איסור שבת אע"פ שהיה אינו מתכוין, כיון דעל מעשה רציחה אין דין אינו מתכוין, וצ"ע.

ובהערות וביאורים שם תמה על זה, דעדיין קשה הא דאמר רבא שם דאיצטרך קרא למכה אביו שאינו חייב גלות, והא הוא אינו מתכוין ואמאי ס"ד דיתחייב גלות, והכא אין זה מעשה רציחה.

ואפשר דלפמשנ"ת לעיל הרי מוכח מהכא דמכה אביו הוי מקצת רציחה ולהכי ס"ד דיתחייב גלות על זה, וא"כ אפשר דס"ד נמי דהכאת אביו הוי כרציחה גם לענין הא דעל מעשה רציחה אין דין אינו מתכוין וא"כ גם במכה אביו לא יהיה דין אינו מתכוין, והא גופא קמ"ל דלא הוי כרציחה ממש ולענין דין אינו מתכוין לא הוי כרציחה ושפיר אית ביה דין אינו מתכוין וכמ"ש התוס' בסנהדרין דף פ"ה.

בענין בכורים בשנה השביעית

ואם בהמת שביעית פטורה מן הבכורה בזמן הזה

להביא בכורים, והרמב"ם בפ"ב מבכורים כתב הלוקח פירות תלושין ולקח הקרקע הרי זה מביא בכורים שהרי יש לו קרקע ופירותיו, וא"כ הכי נמי הרי הוא חייב בבכורים יעו"ש.

וכ"כ בתורת זרעים ביכורים פרק א' משנה ו' וז"ל דאף דפירות שביעית הוי הפקר, מ"מ נפ"מ היכא דהבעלים עצמו זכה בהם בתורת הפקר דחייב להפריש מהן בכורים, דלא גרע זה מהקונה פירות תלושין ולקח גם הקרקע דחייב בבכורים לדעת הרמב"ם. ואפי' לדעת התוס' דפטרי, הכא שאני, דהא הקרקע אינו הפקר ונמצא דבעת שגדלו הרי גדלו בשדה שלו ושפיר חייבין בבכורים. ובתנן מחקו זה מרש"י הרא"ם והר"א מטעם דהוי הפקר ואינו חייב בבכורים, דזה אינו, כמש"נ, עכ"ל.

קושיית המנחת חינוך מהא דבהמת שביעית פטורה מן הבכורה

אמנם במנחת חינוך שם הקשה מהא דאיתא בבכורות דף י"ב ע"ב דבהמת שביעית פטורה מן הבכור' דלאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה, ובבכור האימורים לגבוה סלקי, ופריך הש"ס מהא דתנן האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה, ואמאי חייב בחלה כיון דאם מטמאת בת שרפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה, ומשני שאני גבי חלה דכתיב לדורותיכם, א"כ גבי ביכורים נמי כיון דאם מטמאי בת שרפה היא, לא תתחייב בחלה, וביכורים גרע מחלה טמאה דאסור להסיק אפילו תחת תבשילו עיין כאן בר"מ פ"ב ה"ט, וכאן גם לא כתיב לדורותיכם, א"כ אפשר מה"ט פטור מביכורים, דלאכלה ולא לשרפה, ולא נאמר בו לדורותיכם.

והוסיף במנחת חינוך שם וז"ל אך באמת לפי מסקנת הש"ס שם דפריך ולגמר מיני' ומשני דשם גבי חלה עיקרה לאכילה רק אם אירע שנטמאת היא בשריפה וכאן גבי בכור עיקרו לשריפה ע"כ לא גמרינן מחלה ע"ש, א"כ גבי ביכורים דמי לחלה דעיקרם לאכילה רק אם נטמאו הם בשריפה שפיר ילפינן מחלה דהוי שפיר לאכלה, א"כ לא נפטור מביכורים מה"ט. ואפשר דלא נוכל למילף ביכורים מחלה, דמה לחלה שכן טובלת וחייב מיתה אם אכל טבל משא"כ ביכורים דאינם טובלים ע"ש בתוס' ד"ה הכא כו' א"כ פטור מביכורים מה"ט, וד"ז צל"ע, ודעת רש"י להדיא דחייב ע"כ צ"ע, עכ"ל.

וימבואר בדבריו שהוקשה לו דבכורים עומד לשריפה אי מטמיא ולהכי לא חייל עליה קדושת בכורים ולא דמי לחלה דאיכא למיפדך שכן טובל ולהכי אפשר דלא חיילא בכורים על פירות שביעית³.

יבואר מש"כ הרמב"ם דבכורים שנטמאו נופצם בעזרה

ובספר תורת רועים הקשה כן וכיון לקושיית המנחת חינוך, אלא שבתוך דבריו כתב שם דהרמב"ם בפ"ד מבכורים ה"י כתב דאם נשמאו הבכורים בעזרה **נופצים שם**, ונראה לכאורה שאין מצוותה בשריפה, ולא דמי לתרומה, וא"כ שפיר חיילא בכורים גם על פירות שביעית, אבל כתב וז"ל שמעתי מ' מו"ר הגאב"ד דבריסק זצ"ל בשם אביו מרן הגר"ח הלוי ז"ל דהא דנופצים שם היינו לקיים בהם מצות תנופה והנחה לפני המזבח, **ואח"כ שורפם כדנים**. וא"כ הדר קושיין לדוכתין שבכורים עומד לשריפה וא"כ לא תחול קדושת בכורים על פירות שביעית.

יבוא אי בהמת שביעית שפטורה מן הבכורה אם גם זה"ז יתכן לפוטרו מן הבכורה

וזהו יש להעיר במה שאמרו בבכורות דף י"ב ע"ב בהמת שביעית פטורה מן הבכורה, דהיינו בהמה שקנו אותה בדמי שביעית ונעשית דינה כשביעית שאסורה בהפסד, פטורה מן הבכורה, דכיון שבכור צריך להקריב אמוריו על גבי המזבח הוי הפסד לשביעית, ולחכי פטורה מן הבכורה, ולאורה בזמן הזה שאין שביעית נוהגת אלא מדבריהם, א"כ בוודאי אינו פטור מן הבכורה, דהא מדאורייתא אין שביעית נוהגת וליכא הפסד לשביעית, אמנם הרמב"ם סתם דבהמת שביעית פטורה מן הבכורה, ומשמע דאפילו בזמן הזה פטורה מן הבכורה.

ובאמת כ"כ בחזו"א שביעית סימן י"ג ס"ק י"ד וז"ל דהא דאמר בכורות י"ב ב' דבהמת

שביעית פטורה מן הבכורה, בשביעית דאורייתא קאמו, אבל שביעית בזה"ז ודאי אינה פוטרת מן הבכורה, והר"מ פ"ה מו' בכורות סתמה שהעתיק דינא דגמרא, ופשוט בדשביעית דאורייתא קאמו, וכמו כן העתיק רבנו פ"ד מו' מ"א ה"ז טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה, ואינו אלא בטבל דאורייתא ולא בטבל בזה"ז, ועשה רבנו ספרו בפני חכמים ובלו בפני הדיוטות, וכמשי"כ הרא"ש פ"ה שאין ספר הי"ד מובן אלא לאחר הבקיות הראו"ה והסוגיות של מוצא הדין עכ"ל.

והנה למש"כ החזון איש שבזמן הזה אינו פוטר מן הבכורה, יש לעיין איך יוכל להקריבה

ולישורן את האימונים על גבי המזבח, הרי מדרבנן היא קדושה בקדושת שביעית, וא"כ נמצא דהבכורה פוגעת בקדושת שביעית, ולכאורה הוא יתחייב לפדות את הבכמה על אוכל אחר ולהפקיע ממנה את קדושת השביעית שיש בה כדי שיוכלו להקריבה על גבי המזבח.

יבואר מש"כ הארחונים דבהמת שביעית פטורה מן הבכורה דאינה שלו לכל צרכיו שהרי לא נתנה תורה אלא לאכלה

אמנם אפשר לומר בזה, הדנה בקובץ שעורים ח"ב סימן ט"ז הביא קושיית הרי"ט אלגאזי אמאי בהמת שביעית פטורה מן הבכורה, הא אינו מפסיד את השביעית כלל, דעשה דבכורה תדחה עשה דשביעית, ומאי אולמא האי עשה דשביעית מעשה דבכורה, ואמאי לא חיילא כלל, ויעויין בחזו"א שביעית סימן י"ג אות י"ג שכתב וז"ל אין

עצי שיטים עומדים לעד ולעולמי עולמים טוב אחרית דבר מראשיתו

ותקיים הבן הזה לתורה אני מפרישו ולפי שלא היתה כונתו לשמים
לפיכך לא נתקיימו בו, עכ"ל.

סידרך לחברך והיינו דאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא, ע"כ, ור' חזקוני דעל ידי שעשה הכל מתחלה לשם שמים לכן זכה שבמעשיו אלו לא נשתכחה מישראל וזהו דבר הקיים לעד ולנצח נצחים כל שותחתו בקדושה.

והוא פלא וכי משום שראה בכבוד התורה לא היתה כוונתו לשמים ומשום הכי יצא אחר לתרבות רעה והרי כיון שראה בכבודה של תורה ראה בגדלותה והפרישו לשמים.

אנחנו נשבעים בשם אבינו מרנא הגר"ח ונאמרה זצ"ל שאמר על מי
 ששכח בתיקונו אחר חזרינו נפקח לחקלא ועסקו בסתרי תורה וזהו
 הענין עליו א"ל הגר"ח שם ב"מ דף פ"ה וכוונתו בזה להביא הגי' הנ"ל דרבי
 חייק' ונשבעתה בתיקונו מישארל א"ל דני' שישעה הכל
 יצאו לחקלא לשדוה ולהי' יצאו לחקלא לשדוה דכל מקום שנעשה
 שמים אינו מקום ראו שיוכל ללמוד סתרי
 חקלא שכלו משה' דה' וזאת ציוניה.

ובספר מגדל עוז למרנא היעב"ץ זצ"ל כתב להקשות למה זיו יכולה לקלקל את בנו וכתב דמזה שאמר אביה הואיל וכך כוחה של תורה הריני מפגושו לשמים משמע שעד עתה לא היה דעתו

והנה בתוספות חגיגה (דף טו.) כתבו וז"ל טוב אחרית דבר
ומתו אשיתו ודרש ליה ר"מ לאדם שהוליד בנים בילדותו ומתו
בזקנתו הוליד נתקיים ואמר לו ר"ע רבך (אלשיך בן אביה) לא
בדקתה אלא טוב אחרית דבר שהוא טוב ומתו אשיתו וכי הוא
המעשה, אביה אבי הוא מגדולי ירושלים וביום שבא למהולי
קרא לכל גדולי ירושלים והשיב בבית אחד ולר"א ולר"י והשע
במקום אחר וכל גדולי ירושלים ומספחין ומקדים אמר ע
דאלין עסקן בדידה ועסקו בדין ישבו ונתעסקו בדברי תורה
יורה אש מן השמים והקיפה אותן אמר לון אביה אבא גברין מה
באתה לשרוף ביתי אמרו לו ח"ו יושבין היינו ותחזין דברי
אבותה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים
נגתינהו מסיני לא באש נתן אמר הואיל וכך כהלל שם תורה אם

להתפרשו לשמים ונמצא תחלת יצירתו לא היתה במחשבה לשמים וכל שלא היה ראשיתו לשמים לא היה בכוחו לעמוד כנגד המהפכה תפוסות היצר המהפך לבו של אדם לדעה וכל זה למד מטוב מראשיתו הבראשית שדאחריה טוב היה ונובע עדי ממשו משה שדאחריה היתה טוב וזה מוסר השכל שלל דבר שבקדושה מראשית בקדושה וזה הדבר הקיים לעד ולנצח נצחים.

אֵיזֵיתָא בְיוֹמָא (דף ע"ב). אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא מֵאֵי דַּכְתִּיבִּי שְׁמֵי עַמִּים שְׁעוּמִים דְּרַךְ גְּדִילְתָּן דְּבַר אַחֵר עוֹמְדִים שְׁמַעְמַעֲמִין אֵת צְפוּיִן דְּבַר אַחֵר עוֹמְדִים שְׁמָא תֹאמַר אַבְד סַבְרִין בִּיטַל סְכוּיִן תַּלְמוּד לֹמַר עַמִּים שְׁעוּמִין לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמִים.

ויבתנא דבי אליהו רבא סוף פכ"ה כתב וזה לשונו ומפני מה נטמן
המשכן עד היום הזה מפני שעשאוהו הכשרים בגדבת לבם וקשה
ללפני הקב"ה להפסיק להפסיד כל מה שעשו בני אדם הכשרין
לפניו לבם ולענין יבוא הקב"ה וישרה בתוכו כמדה הראשונה
יבוא.

אִיתָא בגמ' ע"ז (דף כ"ד): על הפסוק בשמואל (פ"ו פ') וַיִּשְׁרֶה וַתִּפְרֹת בְּדָרֶךְ עַל דָּרֶךְ בֵּית שִׁמְשׁ וגו', מאי וישרה אי"ר יוחנן פשטן כג"מ אומר שירה ורב וזמיר בר טוביה אמר בר שישור משום פנעית כג"מ ארון ואמרו שירה, וזמיר אמרו א"ר יוחנן משום ר' ז' א"ר ישיע משה ובני ישראל, וכו', ר"י יצחק פתח א"ר רונן הַשִּׁירָה הַתְּנוּפִי ברוב הדרך המחושקת בריקמי זהב המהוללה דיבירי ארמון מפוארה בעזי ערשים, מאי שירה מתיג לה להא דר' יצחק אמר ויהי בנסוע הארון וישמר קומה ה' ישראל מאי אומר אמר ר' יצחק א"ר רונן הַשִּׁירָה וכו'. ע"כ.

ובמהרה"א חידושי אגדות שם כתב וז"ל ולמאן דאמר רבי ר' יהושע התנופפי יוכי כל כונו השבחות שבעין זה על השטת נאמר ר' עצי השמים שם הם זה עיקר המאור ששמשות נתקדשת ממונתחלת לשמים כמזכיר שם משכן כמפורש במדרשות אבל ההובא בא בגדה רבה היה רק צפוי לו בפנים ובחוץ, ע"ל, וחזוין ההאשיות קובע רובא בכל רבי שבקדושת שכלל שהראשית היה שם שמים כן יקבע רובא ויעשר פירות מכוון.

וְכֵן מִבְּאֵר בְּגֵמ' כְּתוּבָה דִּק"ג ע"ב וְכ"מ דף פ' וז"ל וְהֵינּוּ דְכִ' וְהֵינּוּ מִצְנֵה ר' תַּנְחַנ וְר' חִימָא א"ל ר' תַּנְחַנ לר' חִימָא בְּהֵי דִידִי מִצְנֵה דָאם כִּן וְשִׁלּוּם שִׁתְכַחֲהָ תוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל מְהֵרָא לִיה מִפְּלִיפּוּרִי א"ל ר' חִימָא אָנָּה עֲבִיד דְלָא מִשְׁתַּכַּחֲהָ מִיִּשְׂרָאֵל דְאִיתִינָא כִּתְנָא וְשָׂדִינָא וּמִגְדָּלָא נִישְׁבִּי וְצִינָא טְבִיא וּמֵאכִילָא מִיִּשְׂרָאֵל לִיתִמִּי וְאִרְכֵּינָא מְגִילָתָא מְשִׁמְשִׁי טְבִיא וְסָלִיקָא לְמַתָּא דְלִית לֵיהּ מִקָּר דִּירָקָא וְכַתִּיבָנָא מִשְׁמֵי חֲשֻמָּא וְנִשְׁקִי וּמִתְנַגֵּה שִׁתָּא סִידֵר לִשְׁתֵּי נִשְׁקִי לֵכֵל דָּח וְדָח אֲמִיר לֵיהּ אֲתִנִּי

הַבְּעִיקָר הַדִּין אֶת הַפֶּקֶד מִמְּכֻרָה 'עוֹלָם בְּטוֹרָא אֲבָן ר"ה יוֹף' י"ג שְׁהֵאֵי רָאִיָּה שְׁחִיב בְּכֻרָה וְכ"כ הַמַּעֲתָה חִינּוּךְ מִצֻּרָה י"ח אֲתוֹר י"ח אֲמַנֵּם בְּר"ט אֲלֻנָּאֵי בְּכֻרֹת פֶּקֶד קָמָא אוֹת' וּבְשׁוֹר' הַחֵם סוֹפֵי יוֹד' סִימָן שְׁט"ו סוֹיָמִן שִׁי"ו כְּתוּב דְּבֻרְמַת הַפֶּקֶד פְּטוּרָה מִן הַבְּכֻרָה.

ובן איהא בבראשית רבה פרשת ויגש פרשה צד סימן ד' ויעש ישראל וכל אשר לו ויבא בראה שבע, להדין הלק אמר רב נחמן שהלק לקח ארזים שנעט אברהם וקטו בכאור שבע, הך מד"א (בראשית כא) ויעט אשל בכאר שבע וגו', תבין (שמות ט) והביאו התימן בתוך הקרשים, אמר ר' לוי והביאו התימן שנים ושלשים אמה וזו חן, מדינן מצאו אותו לשעה, אלא מלמד שהיו נוצעין עמדם ימות יעקב אבינו, ה"ד" (שם הל' וכל אשר נמצא אתו עששים, אשר ימצא אתו אין כתיב כאן אלא אשר נמצא אתו חן ע"כ.

² והעירוני דלפא' יש כאן דרשא גמורה שהשביעית חייבת בכמורים וא"כ הוי כמו דכתיב לדורותיכם, ועראה מדבריהם שאין כוונת רש"י שיש כאן דרשא אלא ממשמעות הפסוק נראה כן וצ"ע.

[illegible]

לע"נ ר' יעקב צבי ז"ל בן יבדלחט"א ר' שלמה נחמיה שליט"א